

CHICKEN CURRY BIJ DE HIGH TEA

Verslag van een studiereis naar multicultureel Manchester,
in Engeland op 9 en 10 oktober 2006

Utrecht, oktober 2006

Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg

Yvonne Witter, met bijdragen van Loes Hulsebosch (Hulsebosch Advies) en Guido Pletzers (gemeente Den Haag, OCW).

SUMMARY

Stichting Zorgcentra Escamp (SZE) is a cooperation with different centres of assisted living/nursing homes in the city district Escamp in The Hague. 100.000 Inhabitants from different cultures live in this district. The Stichting aims to make their services accessible for migrant older people. For that reason a group of 9 people went to Manchester to smell the flavour of chicken curry and high tea and to learn from the British experiences!

We went to Bradley Court, a residential home, famous for its multicultural character. Bradley Court opened the doors in 2002. A local care provider noticed the need of Caribbean older people for sheltered housing. The care provider contacted Methodist Homes Housing Association and together they created Bradley Court. The policy of Bradley Court focuses on 'inclusion'. All services and activities are open to all people, black or white. Jo Grainger, director of the housing corporation, enthusiastically tells us about the daycare facilities that are also available.

Our next destination was a visit to Apna Ghar Day Care Centre Facility in Blackburn with Darwen. The centre is open since 1996 and has had a slow start. Nowadays, 18 women find their way to the centre. The majority of the staff members have an Asiatic background and speak the language of the visitors. Elaine Jennings, manager of the centre, teaches us some important lessons, like: 'There is no quick solution. All you need is a lot of patience'. Cultural sensitivity is all that counts and it takes a while before an organisation becomes culturally sensitive.

Next we visited Oldham Metropolitan Borough Council. Paul David, director of social services showed us a centre of independent living and informed us enthusiastically about their programmes, like advice about 'health prevention' information. He recommended us to contact key figures of migrant communities, because they are the eyes and ears of the whole community. He also showed us a beautiful, brand new multifunctional accommodation.

The second day of our stay, we started with a visit to Hibiscus Court, Housing and Care Facility, a multicultural sheltered home. Manchester Care provides care. Huw Jonh, chief executive of Manchester care, told us that through learning by doing, his organisation achieved to reach migrants. The organisation has to overcome a lot of thresholds, but it starts to work out right. 'Lay back and get progress' is one of his useful advices to us. He also showed us a wonderful new centre 'The Peele'.

Then we went to Oldham to meet David Smith and Ulstar Miah from First Choice Homes. They taught us about community cohesion, which according to them is: 'to work together with customers and partners to create high quality sustainable homes and communities where people from all backgrounds want to live, by delivering excellent housing services'. One of the lessons they liked us to learn is the importance of quality of services.

Lessons learned from our visit to Manchester

- The importance of cultural sensitivity
- The life style concept must get a more qualified approach
- Inclusion is a core value
- The term service users instead of clients, sounds more market oriented
- Create expertise for a wide range of target groups
- Networking with migrants, migrant organisation and other organisations that deal with migrants is very important

- Keep contact with key figures from migrant organisations, but also with people in the community
- Patience and time are two key ingredients
- Communicate carefully and hit the right keys
- Staff working on the project 'Care for migrants in Escamp' should also get the opportunity to visit projects for migrants abroad.

"If we are to move forward successfully, all providers will have to listen attentively to ethnic minority elders who will say they feel ignored and forgotten", participant Black and Minority Ethnic Listening Event.

Many thanks to the people who shared their experiences with us!! Thanks for the hospitality and you all are very welcome to visit the Hague!

Verslag van een studiereis naar multicultureel Manchester, in Engeland op 9 en 10 oktober 2006

Stichting Zorgcentra Escamp (SZE) is een samenwerkingsverband van woonzorgcentra in stadsdeel Escamp in Den Haag. Escamp is het grootste van de acht stadsdelen van Den Haag. Er wonen ruim 100.000 mensen, bijna een kwart van het totale aantal inwoners van Den Haag. Het is een veelzijdig stadsdeel met veel verschillende nationaliteiten. Escamp is een multicultureel stadsdeel, in sommige wijken is de helft van de inwoners migrant. Het aantal oudere migranten (ouder dan 65 jaar) is nu nog gering (ca 100 Turks, ca 70 Marokkaans, ca 250 Surinaams, ca 60 Antilliaans), maar zal de komende jaren toenemen (er zijn nu ca 5.000 migrante inwoners in de leeftijdsgroep 45-65 jaar). Er is een zeer grote variëteit in etnisch culturele achtergrond van deze oudere migranten en ze wonen verspreid in de 7 wijken van Escamp. De Stichting Zorgcentra Escamp wil graag het huidige aanbod van woonzorgcentra beter laten aansluiten op de vraag van allochtone zorgvragers. Met het doel om hun organisaties meer intercultureel te laten werken en het aanbod toegankelijk voor allochtone ouderen te krijgen is een project gestart. Als onderdeel daarvan zijn de directeuren van deze netwerkorganisatie een kijkje gaan nemen in multicultureel Manchester in Engeland.

Groot-Brittannië telt ruim 60 miljoen inwoners. Ongeveer 4,5 miljoen van deze inwoners is van allochtone afkomst. Dus 8% van de totale populatie heeft een niet-Britse achtergrond, maar een Indiase, Caribische, Zuid-Oost of Aziatische achtergrond. Het aantal mensen dat afkomstig is uit Afrika, Oost-Europa, het Midden-Oosten en Zuid-Amerika neemt de laatste jaren ook toe.
Bron: PRIAE, Policy Research Institute on Ageing and Ethnicity, 2006. Zie: bijlage 2.

De stad Manchester is onderdeel van greater Manchester, een stedelijke agglomeratie van 2,5 miljoen mensen. Greater Manchester telt 10 local authorities, waaronder Manchester en Oldham. Een interessante stad waar men veel ervaring heeft met migranten, die wat meer in groepen bij elkaar lijken te wonen dan in Den Haag, maar waarvan het aantal migrante ouderen ook toeneemt.

Woonzorgcentrum Bradley Court met een Caribisch tintje

Het eerste bezoek bracht de groep aan Bradley Court, een woonzorgcentrum, gelegen nabij Huddersfield. Het staat bekend om het multiculturele karakter. Bij binnenkomst verwacht je dan een mengeling van typisch Engelse decoratie afgewisseld met vrolijke, Caribische elementen. Maar op wat schilderijen van dansende, donkere dames na, verwees niets van het interieur naar het multiculturele karakter. Toch is de helft van de bewoners oorspronkelijk afkomstig uit de Caribbean. Dat is ook het streven van het centrum: 50% allochtone en 50% autochtone bewoners. Het is lastig om telkens de balans te vinden, ook gezien de wachtlijsten (je moet kijken naar urgentie en door die 50% regel ook naar afkomst). Het personeel is daar ook een afspiegeling van: het is een evenwichtige mix tussen allochtone en autochtone mensen. Het personeel krijgt geen specifieke interculturele training, maar wel extra opleiding m.b.t. klantenservice en 'equality in diversity'. Het karakter van Bradley Court is bekend in Huddersfield. Het aantrekken van nieuw personeel is dan ook nooit een probleem.

© Loes Hulsebosch

Ontstaan op initiatief van lokale zorgorganisatie

Het woonzorgcentrum is sinds 2002 geopend en ontstaan op initiatief van een lokale zorgorganisatie die bemerkte dat er behoefte bestond bij Caribische ouderen aan een dergelijke woonvorm. Een flink

aantal Caribische ouderen raakte meer en meer bij het klimmen der jaren in een isolement en gaven aan behoefte te hebben aan een beschermde woonvorm, zoals zoveel ouderen dat op een gegeven moment hebben. De zorgorganisatie nam contact op met de christelijke woningcorporatie (Methodist Homes Housing Association) en met andere organisaties, bijvoorbeeld voor catering. Bradley Court is heel verweven met de lokale gemeenschap. Nieuwe huurders in Bradley Court kennen vaak al de helft van de zittende huurders. Integratie tussen autochtone en Caribische ouderen is bijna vanzelfsprekend en relatief gemakkelijk vanwege de gedeelde christelijke waarden en kerkelijke traditie.

Een 92-jarige Britse man in Bradley Court:

"Ik heb altijd gewerkt in de fabriek hier. Wij zijn hier vooral komen wonen, omdat wij wat meer veiligheid wilden. In onze buurt is er veel ingebroken en onze auto is vaak vernield. Hier voelen we ons veilig. We merken niets van discriminatie of klitten van bewoners. We wisten wat we hier konden verwachten. We hebben lang in een gekleurde wijk gewoond".

Beleid gericht op 'inclusion'

Er zijn 46 privé appartementen (22 tweepersoons en 24 eenpersoonskamers) met keuken, badkamer en slaapkamer. Alle voorzieningen zijn toegankelijk voor mensen in een rolstoel. Op de benedenverdieping is een gemeenschappelijke woonkamer te vinden, een restaurant en kapper. De organisatie Caribcare levert de zorg en heeft ervaring met zorg aan allochtone ouderen. Uit onderzoek bleek dat de allochtone ouderen vooral behandeld wilden worden als 'individu'. Ook werd prijs gesteld op multiculturele activiteiten. Deze worden dan ook regelmatig georganiseerd. De activiteiten staan open voor alle bewoners, ook uit de wijk. Het beleid van Bradley Court is gericht op 'inclusion', vandaar dat er geen specifieke activiteiten zijn gericht op één bepaalde groep. Het eten is gevarieerd en er is keuze uit diverse menu's, bestaande uit Engelse maaltijden tot Caribisch eten.

Een Jamaicaanse vrouw van 78 in Bradley Court: *"Mijn kleindochter doet mijn haar altijd. Iedere maand komt ze het vlechten. Ik ben sinds 1962 hier in Engeland. Ik ga 1 keer per week naar de dagverzorging, anders zit ik zo alleen, hoewel mijn 5 kinderen regelmatig langskomen. Ik ben nog maar 1 keer teruggeweest naar Jamaica, voor vakantie. Ik denk niet dat ik er ooit nog kom, helaas".*

Bingo en koffie

De huisvesting is niet specifiek toegesneden op de multiculturele vraag. Er is een beperkte ruimte om festiviteiten te vieren, 'maar feesten doen de mensen overal', aldus Jo Grainger, directeur van de woningcorporatie. Echt alle woonwensen inwilligen zou te kostbaar zijn. In Bradley Court vindt op vijf dagen van de week dagopvang plaats voor 30 mensen uit de buurt. De autochtone en allochtone ouderen hebben allebei een aparte ruimte. De allochtone ouderen zaten koffie te drinken en te praten, terwijl de autochtone ouderen ook koffie dronken, maar aan het bingoën waren. Kwestie van cultuurverschil?

Dagopvang in Bollywood

Het volgende bezoek was aan Apna Ghar Day Care Centre Facility, gelegen in Blackburn with Darwen. Het niet zo fraaie gebouw lag in een niet erg welgestelde heuvelachtige wijk. Het multiculturele karakter van de wijk uitte zich door de felle zon die scheen op een mooie minaret, terwijl oosters geklede wijkbewoners langsliepen. De dagopvang is in 1996 van start gegaan voor Pakistaanse en Hindoestaanse vrouwen, die rond de jaren zestig naar Engeland zijn gekomen. Het heeft een tijd geduurd voordat er wat meer gebruik van de dagopvang werd gemaakt. Bij de start waren er 2 dames, nu zijn dat er 18. Er is een

© Loes Hulsebosch

kleine gebedsruimte, een grote huiskamer en een badkamer. Dat laatste is ook belangrijk, omdat de dames zich graag vaak willen douchen, gedreven door het reinigingsgebod vanuit de Islam. Het personeel en de vrijwilligers zijn voor een groot deel afkomstig uit Azië en spreken veelal de taal van de bezoekers, alhoewel niet ieder dialect even goed wordt gesproken door het personeel. Er wordt halal gekookt en er prijken Aziatische gerechten op het menu. Op de televisie in de huiskamer is een echte Bollywood-film uit India te bewonderen, maar de aanwezige dames hebben meer aandacht voor elkaar en het kleurige handwerk waar zij mee bezig zijn.

Weinig alternatieven

Sommige van de bezoekers hebben daarnaast in hun eigen woning thuiszorg nodig. Maar slechts enkele van de bezoekers ontvangen daadwerkelijk thuiszorg. De familie vangt veel op, hoewel de beschikbaarheid van de familie om te zorgen afneemt. Sommige ouderen logeren permanent wel bij 8 verschillende familieleden en zijn constant onderweg van het ene naar het andere familielid. In Blackburn zijn weinig voorzieningen voor ouderen, laat staan interculturele voorzieningen. De ouderen gaan alleen als het niet anders kan naar een 'wit' verzorgingshuis of verpleeghuis toe. Er is wel 'halal meals on wheels' aanwezig. Eén van de vaste bezoekers is een dame met psychische problemen. Het personeel is niet geschoold om met dergelijke problemen om te gaan, maar helpt de dame zo goed mogelijk, omdat zij nergens anders heen kan. Een andere vaste bezoeker kan niet zelfstandig lopen of eten. Het dagcentrum is eigenlijk niet geschikt voor mensen met een zorgvraag. Toch worden ook zij opgenomen, omdat er geen alternatief is.

De allochtone ouderen, vooral de Aziatische groep ouderen, hebben een relatief slechte gezondheidstoestand. Er is een groeiend aantal diabetici onder hen, door slechte eetpatronen en door de leefstijl. Ook neemt het aantal beroertes enorm toe. Vaak worden ziektes en aandoeningen gezien als 'Allah's wil' en wordt er niet tegen gevochten. Familieleden erkennen en herkennen ziektes niet en er kan een gevoel van schaamte zijn, aldus Jennings, manager Apna Ghar Day Care Centre Facility.

Tips van een ervaren manager

De openhartige Elaine Jennings, manager van het centrum, gaf ons de volgende tip mee: "There is no quick solution. All you need is a lot of patience". 'Cultural sensitivity' is waar het om gaat en het duurt soms lang voor een zorgorganisatie dat heeft. Verder meent zij dat een geïntegreerd aanbod niet werkt. "Ouderen discrimineren nu eenmaal", is haar ervaring. Misschien dat het over 20 jaar wel lukt, maar haar ervaring is dat groepen op dit moment beter apart te benaderen zijn.

Oldham Metropolitan Borough Council: daar kun je oud worden!

Met de geur van chicken curry nog in de neuzen, vertrekken we naar Oldham Metropolitan Borough Council. Paul David, directeur sociale zaken van de gemeente, vertelt ons enthousiast over de voorzieningen in de gemeente. In een 'centre for independent living' werden we ontvangen door hem en een aantal mensen van zorg- en welzijnsorganisaties. De lokale overheid in Engeland heeft aanzienlijk meer invloed op de ouderenzorg dan in Nederland (althans voor de invoering van de WMO). Gemotiveerde bestuurders blijken zelfs dicht bij de uitvoering te zitten, zoals zichtbaar wordt in dit werkbezoek. In het gemeentelijke centrum is een voorbeeldwoning ingericht met toepassingen van moderne technologie in woonkamer, badkamer en slaapkamer, die ondersteunend kunnen zijn voor het zelfstandig functioneren. Mensen kunnen hier uitleg krijgen en zelf komen kijken hoe het werkt. De betrokken Paul David verzorgt voor ons de rondleiding alsof hijzelf de maatschappelijk werker is.

Liever een woord dan een brief

Er wonen relatief veel allochtonen in Oldham. Volgens David zijn allochtone ouderen vaak 'ouder' dan autochtone ouderen, omdat de eerstgenoemden geen goede gezondheid hebben en in slechte huizen wonen. Er is veel aandacht in de gemeente voor gezondheidsvoorlichting. Maar er zijn veel analfabeten onder de groep ouderen allochtonen. Familieleden helpen met 'tolken'. De gemeente houdt er rekening mee dat mensen vaak een verbaal advies willen in plaats van folders en brochures. Er zijn allerlei cursussen, zoals valpreventie.

Het is moeilijk om allochtone ouderen te bereiken. Het is belangrijk om contact te hebben met de mensen die afkomstig zijn uit de gemeenschap. Zij zijn de ogen en oren van de allochtone ouderen, aldus Paul David, directeur sociale zaken bij de gemeente Oldham.

Ook wordt de staf van zorg- en welzijnsorganisaties getraind om hen cultuurgevoelig te maken. Het is niet eenvoudig om aan personeel te komen. Het imago van de zorgsector is ook in Engeland niet altijd even goed.

Cheeseburger van 99 pence

Er zijn experimenten met een soort persoonsgebonden budget. Zo was er een Pakistaanse man die elke dag door familie, vrienden en burens de trap op en af gedragen moest worden. Hij woonde in een erg oud huis dat moeilijk aan te passen was. Met het budget van de gemeente, dat hij in één keer gebruikte, in plaats van maandelijks een bedrag, kon hij het huis zo goed mogelijk laten aanpassen. Mensen kunnen zelf beslissen wat ze gaan doen en uit steekproeven blijkt dat mensen er geen rare dingen mee doen. Oldham wil bewoners zelf de verantwoordelijkheid geven en zelf de benodigde transacties laten regelen. Dat maakt dat mensen zich ondanks hun zorgvraag of beperking volwaardig behandeld voelen én het scheelt behoorlijk in de kosten. Paul David maakt de vergelijking met McDonalds, waar ook de proceskosten zo laag mogelijk gehouden worden. "Bij McDonalds adverteren ze met cheeseburgers voor 99 pence, dat zou in de zorg ook kunnen gebeuren", meent David. Alle overhead wordt bij McDonalds immers door de cliënt zelf uitgevoerd: bestelling, bediening, opruimen tafels, etc. Zo kan het concept McDonalds Health Care ontstaan!

Multifunctionele accommodatie bijna klaar

We namen een kijkje in een nieuw multifunctioneel centrum. Zelfs in kale ruimtes kon David beeldend vertellen wat er in zou kunnen gaan komen, variërend van opvang voor autistische kinderen tot kaartclubs van buurtbewoners en wellicht activiteiten voor en door allochtone ouderen.

Welzijnsvoorzieningen, zoals dit multifunctionele centrum wil David graag openstellen voor de buurt. 'De wijk moet naar binnen gehaald worden', aldus David. Het centrum moet daarnaast ook mensen the tools geven om zoveel mogelijk zelf te doen.

Hibiscus Court, Housing and Care Facility: met vallen en opstaan

De tweede dag brachten we een bezoek aan Hibiscus Court, een woonzorgcentrum met een multicultureel karakter. Manchester Care levert zorg en is een not-for-profit organisatie. Huw John, directeur van Manchester Care, vertelde hoe zijn organisatie met vallen en opstaan er in is geslaagd om zorg te leveren aan allochtone ouderen. Perfect is het nog niet, maar ze gaan de goede kant op, vertelt hij openhartig en duidelijk.

Een belangrijke les is om contact te hebben met mensen uit de gemeenschap zelf en niet alleen met sleutelfiguren uit migrantenorganisaties. De sleutelfiguren kunnen erg nuttig zijn, maar soms ook deuren gesloten houden. De vraag is in hoeverre een sleutelfiguur de groep die hij vertegenwoordigt ook daadwerkelijk vertegenwoordigt. John heeft ooit eens twee sleutelfiguren uit twee organisaties tegelijk uitgenodigd, maar die bleken niet met elkaar te spreken en dan ben je snel uitgepraat.

Wat niet kan, kan niet

Manchester Care levert ook thuiszorg. Er wordt steeds gekeken of ze de gevraagde zorg kunnen leveren. Als dat niet het geval is door bijvoorbeeld taalproblemen, dan beginnen zij er niet (meer) aan. Zo kwamen er een tijd geleden vragen vanuit de Chinese wijk. Manchester Care is Chinees personeel gaan werven en stap voor stap zorg gaan leveren aan deze groep. Het kost meer geld en tijd. De zorgorganisatie heeft lange tijd gedacht dat de Chinese familie wel mantelzorg zouden leveren. Maar dat bleek tegen te vallen. Een vergelijkbare vraag uit de Vietnamese gemeenschap is niet gehonoreerd, want er was geen passend aanbod. En wat niet kan, kan niet en gebeurt niet bij Manchester Care. Maar waar die zorgvraag dan terecht komt?

Af en toe achterover leunen

John adviseert contact op te nemen met andere organisaties die bezig zijn met allochtone ouderen. Zo heeft hij zelf contact gezocht met een Aziatische woningcorporatie. Ook geeft hij aan dat je als organisatie af en toe even achterover moet leunen en de mensen zelf naar je toe laten komen. Je moet er niet altijd bovenop willen zitten en zorg willen opdringen. "Lay back and get progress", maar probeer wel te netwerken en dan vooral met mensen uit de gemeenschap, is zijn advies. Verder

meent John dat het handig kan zijn om migrantenorganisaties in te schakelen om de eigen mensen te bedienen. Zij zijn immers beter op de hoogte van de cultuur dan organisaties als Manchester Care.

Nieuwe migranten in opkomst

In Hibiscus Court worden religieuze festiviteiten gezamenlijk gevierd. Via panel- en individuele gesprekken probeert de staf steeds zo goed mogelijk te luisteren naar wat de klant wil. Manchester, en de rest van Engeland, krijgt ook meer en meer te maken met 'nieuwe' migranten, zoals uit Oost-Europa en Afrika. Dat is een nieuwe groep met weer een nieuwe aanpak.

Geen mengkranen toegestaan

John neemt ons mee naar een heel mooi nieuw (januari 2006 geopend) centrum 'The Peele', geïnspireerd door werkbezoeken aan Nederland en gebaseerd op het concept van kleinschalig groepswonen. Het heeft heel wat voeten in de aarde gehad om het wooncentrum daar te krijgen en de soms wel erg starre Engelse wet- en regelgeving heeft het centrum vaak geplaagd. Er zijn bijvoorbeeld geen mengkranen toegestaan, maar gewoon een koude én aparte warme kraan is vereist, hoe gevaarlijk dat dan ook moge zijn!. Maar het ziet er prachtig uit. Het biedt woonruimte aan 108 ouderen en heeft een buurtfunctie. De appartementen van de bewoners zijn gerangschikt in woongroepen, rondom een grote huiskamer. In die huiskamer is ook een werkplek voor het personeel.

Community cohesie in probleemwijk

Na The Peele volgde een bezoek aan het gemeentehuis van Oldham met een presentatie van David Smith en Ustar Miah van First Choice Homes over community cohesie.

Wat verstaat First Choice Homes onder community cohesion? 'To work together with customers and partners to create high quality sustainable homes and communities where people from all background want to live, by delivering excellent housing services'.

Kwaliteit staat voorop

In 2001 braken er rassenrellen uit in Oldham, de ernstigste sinds 15 jaar in Engeland, die de internationale media haalden. Het blijkt inmiddels politiek correct te zijn om te spreken over 'disturbances' in plaats van over 'racial riots'. Deze rellen werden opgepakt als een 'wake up call' en bleken een enorme impuls voor de lokale overheid om initiatieven te nemen. Er is een visie opgesteld door de gemeente op welke wijze een multiculturele gemeente kan functioneren. Deze visie 'Forward Together' is voor alle gemeentelijke sectoren leidend. Alle sectorprogramma's moeten een bijdrage leveren aan Community Cohesion in Oldham. Alleen op die manier zullen de problemen structureel kunnen worden opgelost. Inmiddels zijn belangrijke programma's uitgevoerd. De huisvesting is flink aangepakt. Het slopen van woningen en het verplaatsen van mensen waren belangrijke instrumenten om de wijken op orde te krijgen. Ook is veel geïnvesteerd in sociale programma's met jongeren en volwassenen, onder meer door scholen en dagcentra in de buurten een basisfunctie te geven. Er wordt op alle fronten en vanuit één visie gewerkt aan Community Cohesion, Een integrale gebiedsaanpak voor wonen, welzijn en zorg - vergelijk de Nederlandse woonservicewijken - is echter nog niet gerealiseerd. First Choice Homes is diep verankerd in de lokale samenleving. De huurders hebben veel invloed op het beleid van de organisatie. Daardoor zijn zij medeverantwoordelijk en is er groot draagvlak voor de maatregelen.

Belangrijke lessen die First Choice Homes ons wilde meegeven: de kwaliteit van voorzieningen is belangrijk. Daar moet je niet teveel op toegeven. Geef goede feedback aan mensen en leg uit waarom een bepaalde voorziening al dan niet geleverd kan worden.

Met deze en de andere lessen op zak, verlaten wij multicultureel Manchester. Dankzij de open verhalen van de bevlogen mensen die we gesproken hebben, kunnen we gezamenlijk proberen in Nederland een zo goed mogelijk aanbod op het terrein van wonen, zorg en welzijn voor allochtone en autochtone te creëren.

"If we are to move forward successfully, all providers will have to listen attentively to ethnic minority elders who will say they feel ignored and forgotten", participant Black and Minority Ethnic Listening Event.

Leerpunten studiereis Manchester

- *Cultural sensitivity*: maak je organisatie gevoelig voor alle mogelijke omgevingsfactoren en cliëntenwensen, dan zal de organisatie ook beter in kunnen spelen op de specifieke wensen van allochtone ouderen.
- Het op dit moment in Nederland hooggewaarde leefstijlconcept, krijgt middels *cultural sensitivity* een meer genuanceerde benadering.
- Ontwikkel expertise die voor een breed scala van doelgroepen ingezet kan worden, waarmee de organisatie flexibeler in kan spelen op verschillende wensen.
- *Inclusion* is een kernwaarde waar het beleid omheen gebouwd wordt. In het verlengde daarvan hebben we veel inzet gezien op het terrein van *community cohesion*, zowel in gemeenten als in woonzorgorganisaties.
- De veel gebruikte term *service users* in plaats van *clients* klinkt meer marktgericht en nodigt uit om als organisatie anders naar de afnemers van je producten te kijken.
- Probeer te netwerken met allerhande organisaties die te maken hebben met allochtone ouderen.
- Onderhoud contact met sleutelfiguren van migrantenorganisaties, maar treed ook buiten deze oevers en zoek contact met migranten. Ga de wijk in, zet je personeel in, benut de kanalen die reeds bestaan.
- Heb tijd en geduld.
- Dring geen zorg op, maar communiceer. Zoek dan de juiste snaren. Die kunnen per groep, zelfs per individu verschillen.
- Projectmedewerkers uit het project 'Zorg voor migranten in Escamp' zouden in staat gesteld moeten worden om middels een dergelijke studiereis gelijke ervaringen op te doen als hun bestuurders en verdere bagage te krijgen voor hun operationele taak.

Deelnemers studiereis

V.l.n.r: Yvonne Witter, Bor Veen, Annemarie Koopman, Edwin Wulff, Frans Touw, Loes Hulsebosch, Joost Happel, Kelly Shaw, Stewart Shaw, Guido Pletzers.

Joost Happel
Loes Hulsebosch
Annemarie Koopman
Guido Pletzers
Frans Touw
Bor Veen
Yvonne Witter
Edwin Wulff

bestuurder Humanitas Groep Den Haag - CoornhertCentrum
adviseur Hulsebosch Advies
regiodirecteur WZH De Strijp - Waterhof
beleidsmedewerker OCW gemeente Den Haag
locatiemanager Florence Houthage
directeur woonzorg Meavita
adviseur Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg
raad van bestuur Saffier, voorzitter SZE

Organisatie studiereis

Stewart Shaw
Kelly Shaw

Shaw MS ltd
Shaw MS ltd

Bijlage 1: Meer informatie

Groot-Brittannië

Bradley Court	www.mha.org.uk
Apna Ghar Day Centre	www.ageconcern.org.uk en www.ageconcernblackburn.co.uk/services/care-services/apna-ghar-day-care-centre.html
Manchester Care	www.manchestercare.org.uk
The Peele	www.manchestercare.org.uk/care-centres/peele.html
First Choice Homes	www.fcho.co.uk
Cijfermateriaal	www.statistics.gov.uk/focuson/ethnicity

Nederland

Facilitair Netwerk Allochtone Ouderen	www.fnao.nl
Cijfermateriaal	http://www.scp.nl/publicaties/boeken/9037701914.shtml
Divers	http://www.kcwz.nl/vragen/allochtonen.html

Bijlage 2: Demografische gegevens

NEDERLAND

Tabel 1: aantal allochtone ouderen in Nederland(2003)

	Autochtonen	Niet-westerse allochtonen	Aandeel allochtonen in totale groep 65+
2005	2.026.792	47.817	2,35%
2020	2.752.693	130.473	4,74%
2050	3.696.403	444.136	12,0%

Bron: CBS statline

Tabel 2: Aantal allochtone ouderen per groep(2003)

Table 1. Older migrants (55 +, 2003)			
	Absolute	% of the total elderly population	
Origin	116.445	2.9	
Turkey	26.164	0.6	
Morocco	22.953	0.6	
Surinam	32.614	0.8	
Antilles	9.162	0.2	
Rest	25.552	0.6	
Total elderly population	4.031.644		
Source: CBS (statline)			

Tabel 3: statistiek Den Haag (2005)

Aantallen (2004-2020)

Vanaf 55 (en soms 45)

2004:

aantal ouderen 55+	111.305
aantal allochtone ouderen 55+	27.558
waarvan Westers	16.045 (= 58,2%)
waarvan niet-Westers	11.513 (= 41,8%)
herkomst Nederland	83.747 (= ..... %)
% allochtone ouderen	24,8%

2004: vier grote steden (55+)

	Den Haag	Amsterdam	Rotterdam	Utrecht
Totaal niet-Westers	11.513	21.338	16.429	4.732
Turkije	1.642 (14,3%)	2.873 (13,5%)	3.604 (21,9%)	989 (20,9%)
Marokko	1.628 (14,1%)	4.997 (23,4%)	2.332 (14,2%)	2.247 (47,5%)
Suriname	5.198 (45,1%)	8.504 (39,9%)	5.263 (32,0%)	915 (19,3%)
NA en Aruba	891 (7,7%)	1.171 (5,5%)	1.271 (7,7%)	129 (2,7%)
Overig niet-Westers	2.154 (18,8%)	3.793 (17,8%)	3.959 (24,1%)	452 (9,6%)

Bron: OCW, *Allochtone ouderen in Den Haag. Enkele demografische kenmerken*, Den Haag 2005.

2004: aantal allochtone ouderen 75+ in Den Haag	
Turkije	48 (2,9%)
Marokko	43 (2,6%)
Suriname	631 (12,1%)
NA en Aruba	80 (9,0%)
Overig niet-Westers	253 (11,7%)
Indonesië (vm NI)	2,650 (36,7%)

2004: aandeel allochtone ouderen naar stadsdeel	
Centrum	25,9%
Escamp	19,8%
Haagse Hout	13,0%
egbroek	12,3%
Loosduinen	10,8%
Scheveningen	10,2%
Laak	6,4%
Leidschenveen/Ypenburg	1,7%

Prognose allochtone ouderen

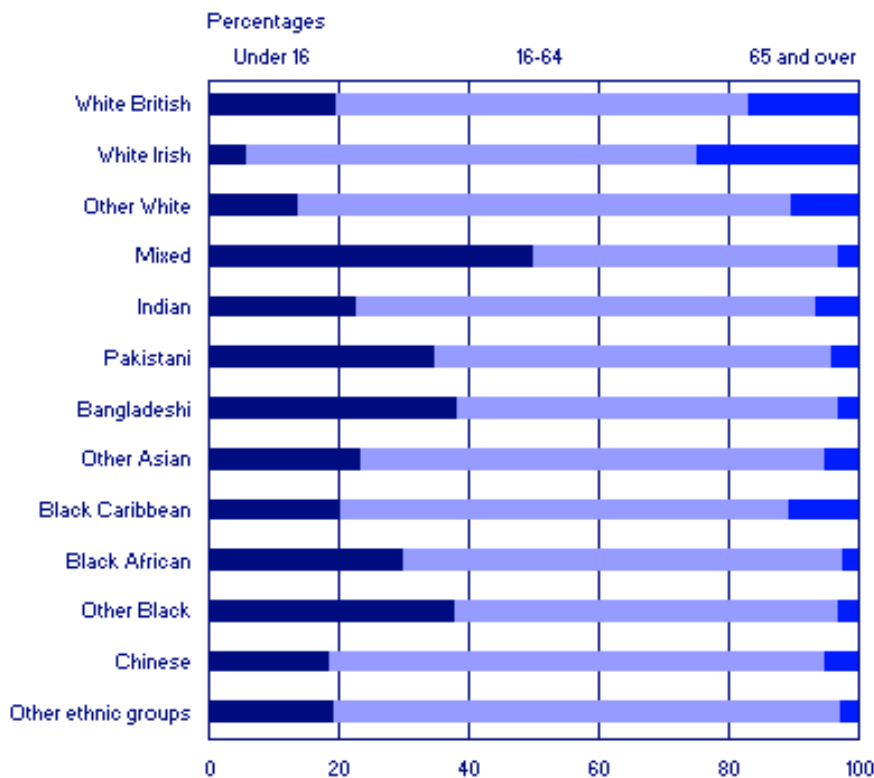
De groei van het **aantal** allochtone ouderen dat deel uitmaakt van etnische minderheden zal zich (tot 2020 maar ook daarna) in versterkte mate doorzetten. Uitgesplitst naar groep zul je in 2020 ten opzichte van 2004 kunnen constateren:

Herkomst NA en Aruba:	bijna een verviervoudiging
Herkomst Turkije:	bijna een verdrievoudiging
Herkomst Marokko:	ruime verdubbeling
Herkomst Suriname:	ruime verdubbeling
Herkomst ov. niet-geïnd.	verdrievoudiging

Het aantal ouderen van Nederlandse herkomst neemt in de periode 2004-2020 af met 6,2%.

2020:	
aantal ouderen 55+	128.028
aantal allochtone ouderen 55+	50.815
waarvan geïndustr. landen	16.294
waarvan niet-geïnd. landen	34.521
herkomst Nederland	77.213 (= ..... %)
% allochtone ouderen	

Tabel 4a Leeftijdverdeling per etnische groep in Groot-Britannië (2001)

Tabel 4b. Leeftijdverdeling per etnische groep in Groot-Britannië (2001)

Aged :	50-64	65-84	85 +	All 50+
White	18.2	14.9	2.1	35.1
Mixed	4.7	2.7	0.3	7.6
All Asian or Asian British	10.3	5.0	0.3	15.5
Indian	12.8	6.2	0.3	19.4
Pakistani	7.4	3.9	0.2	11.5
Bangladeshi	6.4	3.1	0.1	9.6
All Black or Black British	9.9	6.2	0.3	16.4
Black Caribbean	13.4	10.2	0.4	24.0
Black African	6.8	2.2	0.1	9.1
Chinese	11.1	4.8	0.3	16.2
Other ethnic groups	11.0	2.7	0.2	13.9
All non-White minority ethnic population	9.4	4.8	0.3	14.5
All population	17.5	14.0	1.9	33.5

Bron: www.statistics.gov.uk/focuson/ethnicity